

Julkinen talous ja suhdennenvaihtelu

BKT JA HUOLTOTASE KPL 4,
JULKINEN TALOUS KPL 9 JA 11,
TALOUDEN HÄIRIÖT JA SUHDANNEVAIHTELU KPL 18-20,
TALOUSPOLITIikka KPL 21-22.

BKT = Vuoden aikana maassa tuotettujen tavaroiden ja palvelujen määrä rahaksi muutettuna.

MITTAA:

Lopputuotteiden arvo

Kuvaa tuotannossa syntynyttä arvonlisäystä

Julkiset palvelut tuotantokustannusten perusteella.

Käytetään vertailussa

EI MITTAA:

Välituotteita (leipä on lopputuote = jauhoja, suolaa, vettä ei lasketa mukaan)

Kotityötä, opiskelua

Harmaata taloutta

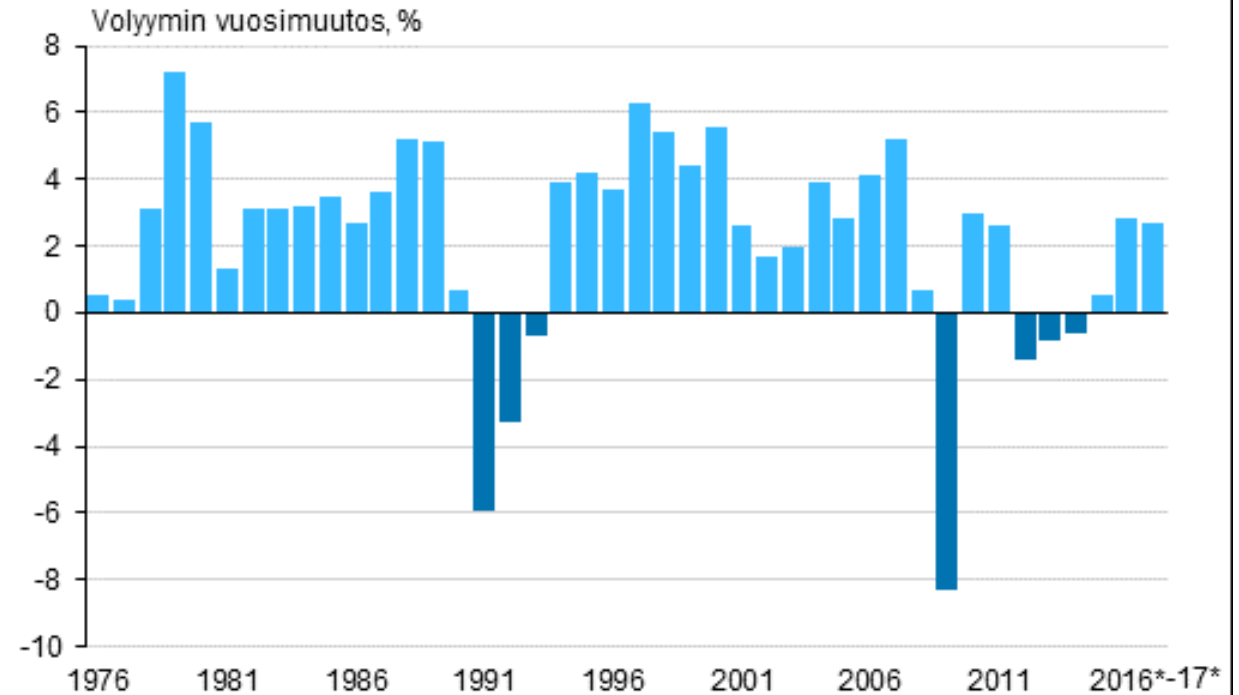
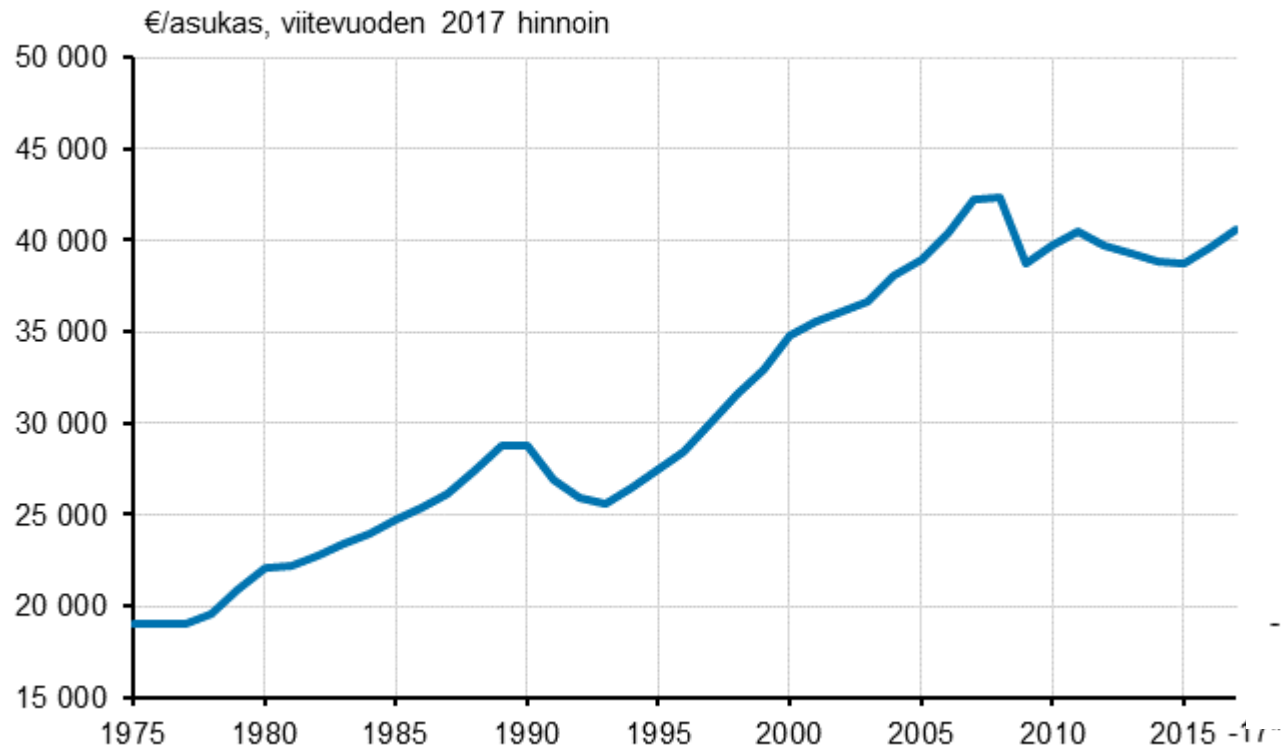
Valuuttakurssien muutokset voivat vaikuttaa vertailuun

Ei kerro ostovoimaa, inflaatiota, varallisuuden jakoa

Tilastoinnin taso

Tuotannon laatua (mitä, miten = ympäristö, tupakka vs. vilja)

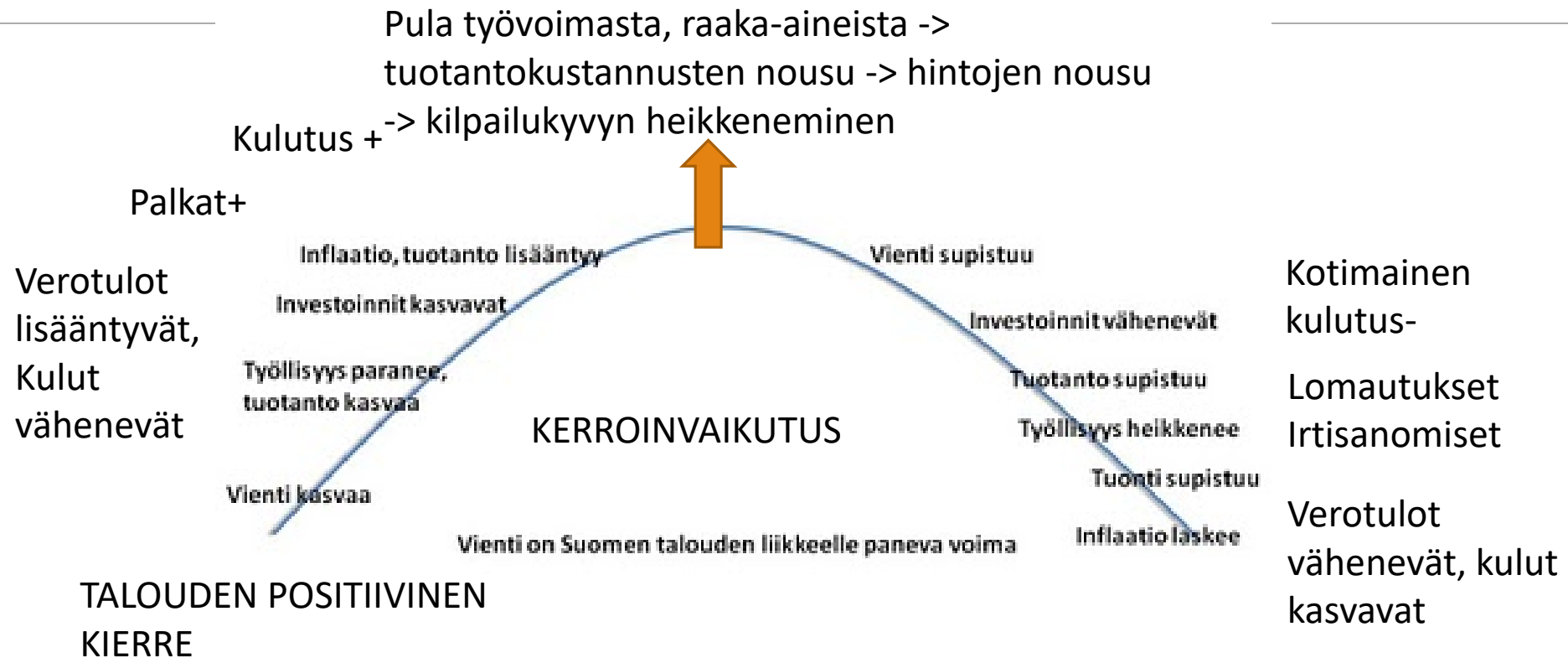
Bruttokansantuote asukasta kohti (VASEN) Bruttokansantuotteen volyymin (=määrän) vuosimuutos (OIKEA)

”tilastokoulu – tuotannon arvo ja volyymi”

https://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?page_type=ketu&course_id=tkoulu_ktal

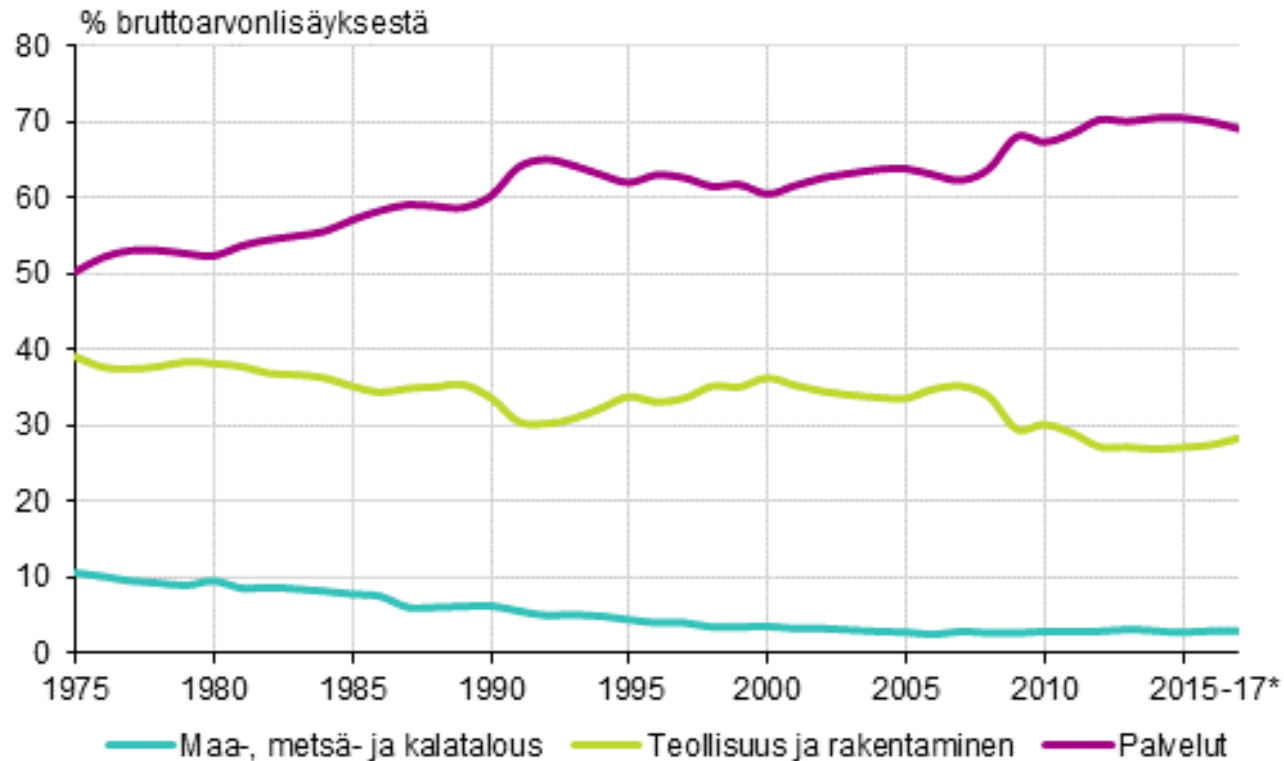
Suhdannevaihtelu: kpl 18

TAANTUMA = $\frac{1}{2}$ v. BKT:n
NOLLA- TAI MIINUSKASVU

LAMA = ERITYISEN JYRKÄ TAI
PITKÄ TAANTUMA

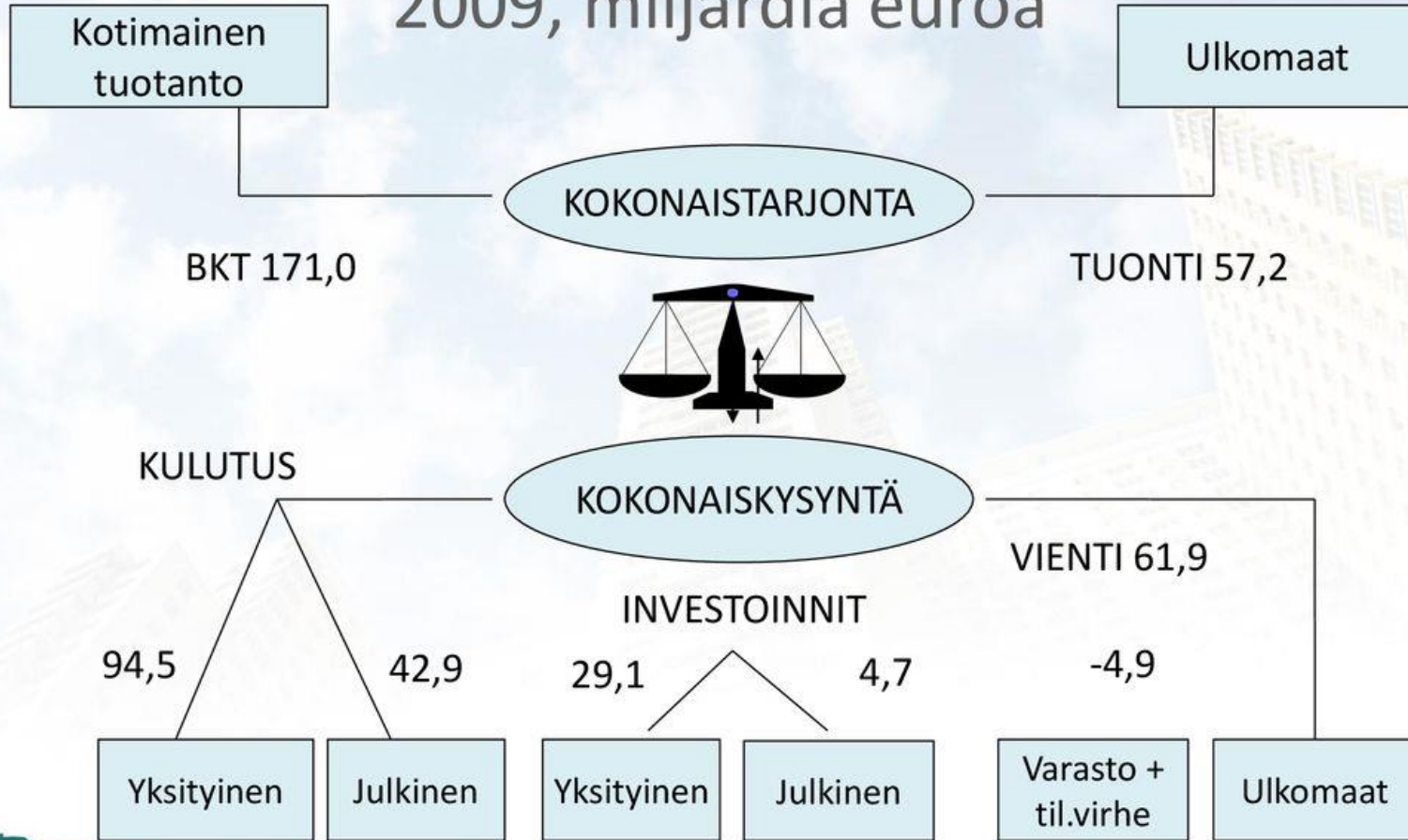
TALOUDEN RAKENNEMUUTOS/TILASTOKESKUS

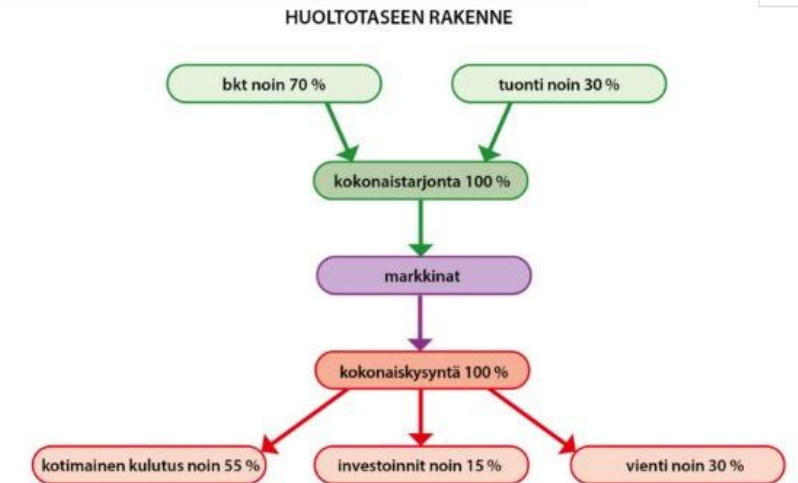
Elinkeinorakenteen muutos kertoo, mitä ihmiset tekevät työkseen.

Suomi on jälkiteollinen palveluyhteiskunta.

Suomen huoltotase 2009, miljardia euroa

© Timo Lindholm, Juhani Kettunen ja Edita Publishing Oy

Huoltotase on **kansantalouden kokonaistarjonnan ja kokonaiskysynnän tase**.
Siitä näkyy, mihin kansantalouden hyödykkeet on käytetty sekä mistä ne ovat peräisin.

Huoltotaseen rakenne on:

Bruttokansantuote + Tuonti = Kokonaistarjonta
Kulutus + Investoinnit + Vienti + Varastojen muutos = Kokonaiskysyntä

Talouuskasvunäkymät syksy 2022 / Suomen Pankki

Syksy 2022: ”**Talouden suhdanne** heikkenee Suomessa vahvan alkuvuoden jälkeen. **Energiakriisi ja inflaation kiihtyminen ovat kasvattaneet taantuman uhkaa**, ja **talouden arvioidaan supistuvan** lievästi ensi vuonna. **Suhdanteen heikkeneminen** ennakoi suotuisan **työllisyyskehityksen** päättymistä. Inflaatio pysyy toistaiseksi nopeana. **Kuluttajahintojen nousupaineet** alkavat helpottaa vasta ensi vuoden aikana.” Lähde: Eurojatalous/Suomen Pankki

Poikkeuksellisen nopea inflaatio syö **kotitalouksien ostovoimaa** ja **kuluttajaluottamus** on laskenut erittäin matalalle tasolle, **mikä heikentää yksityistä kulutusta**. **Suomen talouden ennustetaan kasvavan 2,2 %** tänä vuonna **ja supistuvan 0,3 %** ensi vuonna (Kuvio 1, Taulukko 1). Kasvu palaa reiluun prosenttiin, eli lähelle pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksia, vuonna 2024.

Kasvua vauhditti toisella neljänneksellä **yksityisen kulutuksen** vahva kehitys (Kuvio 2). Yksityisen kulutuksen alaeristä erityisesti **palvelukulutus** kasvoi reippaasti vuodentakaisesta. Etenkin majoitus- ja ravitsemistoiminta oli pirteässä kasvussa toisella neljänneksellä. Sen sijaan **kestävien kulutustavaroiden** kulutus väheni selvästi. **Lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen** volyymi väheni vuoden takaisesta, linjassa heikon vähittäiskaupan kanssa.

Nettovienti heikensi kasvua selvästi myös toisella neljänneksellä, kun **tuonti kasvoi vientiä nopeammin**. **Palveluiden ulkomaankaupan alijäämä kasvoi toisella neljänneksellä, kun erityisesti matkailu Suomesta ulkomaille lisääntyi voimakkaasti suhteessa Suomeen suuntautuvaan matkailuun**. Myös **tavarakauppa oli vuoden alkupuoliskolla alijäämäinen**. Esimerkiksi polttoaineiden ja energian sekä koneiden, laitteiden ja **kuljetusvälineiden tuonnin arvo oli viennin arvoa suurempi**.

Investoinnit olivat edelleen kasvussa toisella neljänneksellä, vaikka jäivätkin odotuksista ja käänne erityisesti asuinrakentamisessa on jo näköpiirissä. Myös julkinen kysyntä kasvoi alkuvuonna selvästi.

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo	Määrän muutos, %					
	Mrd. e ²⁾	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2018	2018	2019 ^E	2020 ^E	2021 ^E	2014–18	2019–23 ^E
Bruttokansantuote							
markkinahintaan	232,9	2,2	1,4	1,2	1,2	1,5	1,4
Tuonti	92,1	4,3	0,3	2,3	2,3	3,0	1,9
- tavarat	61,9	2,6	0,8	1,7	1,6	2,7	1,4
- palvelut	30,2	7,7	-0,8	3,5	3,9	3,5	2,8
Kokonaistarjonta	325,0	2,8	1,1	1,5	1,6	1,9	1,5
Vienti	91,0	1,4	2,7	2,4	2,4	2,1	2,6
- tavarat	63,2	0,9	2,6	2,1	2,1	0,8	2,3
- palvelut	27,8	2,9	3,0	3,1	3,1	5,5	3,1
Investoinnit	52,6	3,3	1,1	1,0	1,9	2,8	1,8
- yksityiset	42,9	3,3	1,5	0,7	1,9	3,0	1,9
- julkiset	9,7	3,3	-0,5	2,3	1,5	1,8	1,5
Kulutus	178,1	1,5	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1
- yksityinen	124,9	1,4	1,4	1,3	1,3	1,5	1,3
- julkinen	53,2	1,7	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5
Varastojen muutos ¹⁾	3,3	1,4	-0,7	0,1	0,0	0,0	0,0
Kokonaiskysyntä	325,0	2,7	1,1	1,5	1,6	1,9	1,5
Kotimainen kysyntä	234,0	3,2	0,4	1,2	1,2	1,9	1,1
Julkinen kysyntä	62,9	1,9	0,3	0,8	0,7	0,7	0,7

Huoltotase = kokonaistarjonnan ja -kysynnän tase

Tarjonta = BKT + TUONTI (25-30%; RAAKA-AINEET, TAVARAT, PALVELUT)

Kysyntä = kotimainen kulutus – investoinnit – vienti – varastot (tasapainotus)

esim. kotimainen auto

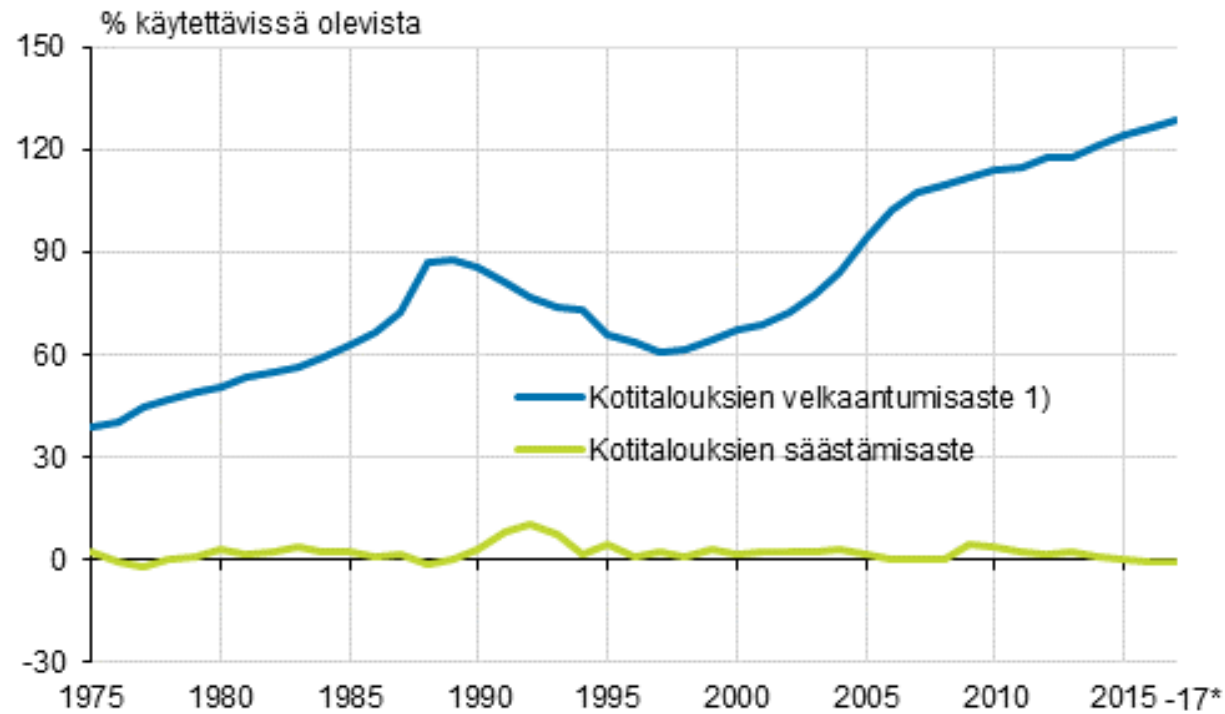
1. kulutushyödyke kuluttajalle
2. vientituote,
3. investointihyödyke taksiyrittäjälle,
4. myymättömänä varastossa.

Suurin osa kokonaiskysynnästä on yksityistä kulutusta eli kotitalouksien ostoja!

Investoinnit ovat sijoituksia tulevaisuuteen -> yksityinen yritys tilaa esim. metsäkoneen; yksityinen ostaa asunnon, julkinen kunta rakentaa uuden koulun.

Vientikysyntä suuntautuu ulkomaille.

KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMIS- JA SÄÄSTÄMISASTE – kertoo yksityisen kulutuksen rakenteesta

¹⁾ Ml. kotitalouksien osuus asunto-osakeyhtiöiden veloista

Suomalaiset kotitaloudet ovat viimeisten vuosikymmenien aikana jatkuvasti velkaantuneet suhteessa tuloihinsa.

Kotitalouksien säästämisaste on ollut pääsääntöisesti negatiivinen. Kotitaloudet kuitenkin säästävät tyypillisesti enemmän ja velkaantuvat vähemmän taantumien aikana verrattuna nousukausiin. Vähäisestä säästämisestä ja jatkuvasta velkaantumisesta huolimatta kotitaloussektorin rahoitusvarallisuuden arvo on kasvanut velkojen arvoa nopeammin. Tämä johtuu rahoitusvarojen arvon huomattavasta noususta.

Kotitaloussektorin varallisuusasema on siten kohentunut velkaantumisesta huolimatta, mikä on kokonaisuudessaan parantanut kotitalouksien taloudellista liikkumavaraa.

Varallisuushinnat voivat kuitenkin laskea voimakkaasti laskusuhdanteessa, mikä heikentäisi kotitalouksien varallisuusasemaa ja rajoittaisi niiden velanottokykyä.

Miksi kotitaloudet velkaantuvat?

Noususuhdanteessa pankit saattavat myöntää pidempiä laina-aikoja, hyväksyä riskillisempiä vakuuksia ja myöntää lainaa sellaisillekin lainanhakijoille, joiden luottokelpoisuus on verrattain huono.

Taantumassa puolestaan pankit ovat usein varovaisempia. Laskusuhdanteissa ja taantumissa myös kotitalouksien varovaisuus voi lisääntyä eikä velkaantuminen ole yhtä houkuttelevaa kuin hyvinä aikoina.

Noususuhdanteissa velkojen kasvua tyypillisesti hillitsevät **kiristävä rahapolitiikka** (=keskuspankki nostaa ohjauskorkoa) ja nouseva korkotaso. (=pyritään hillitsemään talouden ylikuumenemista ja hillitsemään kulutusta sekä yritysten investointeja)

Taantumisissa taas **keventävä rahapolitiikka** (=keskuspankki laskee ohjauskorkoa) ja alhainen korkotaso tukevat kotitalouksien kykyä ottaa velkaa ja rahoittaa hankintoja ja investointeja. (=pyritään edistämään kulutuskysyntää&investointeja ja siten talouskasvua)

Rahapolitiikka (=EKP:n toiminta) siis **tasoittaa velkaantumisen suhdannevaihtelua**. Finanssikriisin jälkeen rahapolitiikka on ollut euroalueella hyvin elvyttävää ja korkotaso on ollut pitkään alhainen. Lainanhoitokustannukset ovat siksi olleet historiallisesti pieniä suhteessa kotitalouksien tuloihin, mikä on osaltaan tehnyt lainanotosta houkuttelevaa.

Kotitalouksien säästäminen

Kun **kotitaloudet säästävät, ne voivat sijoittaa säästönsä joko aineelliseen pääomaan** (esimerkiksi asuinrakennuksiin, luonnonvaroihin ja arvoesineisiin) tai **rahoitusvarallisuuteen** (kuten talletuksiin, rahasto-osuuksiin tai osakkeisiin).

Säästäminen voi myös olla negatiivista, mikä tarkoittaa, että kotitalouksien kulutusmenot ylittävät niiden käytettävissä olevat tulot. Siinä tapauksessa erotus on rahoitettava joko **velaksi tai varallisuutta realisoimalla**.

Kotitaloudet ovat jatkuvasti kerryttäneet enemmän velkoja kuin rahoitusvarallisuutta, eli kotitaloussektori on viime vuosikymmeninä ollut nettoluotonottaja.

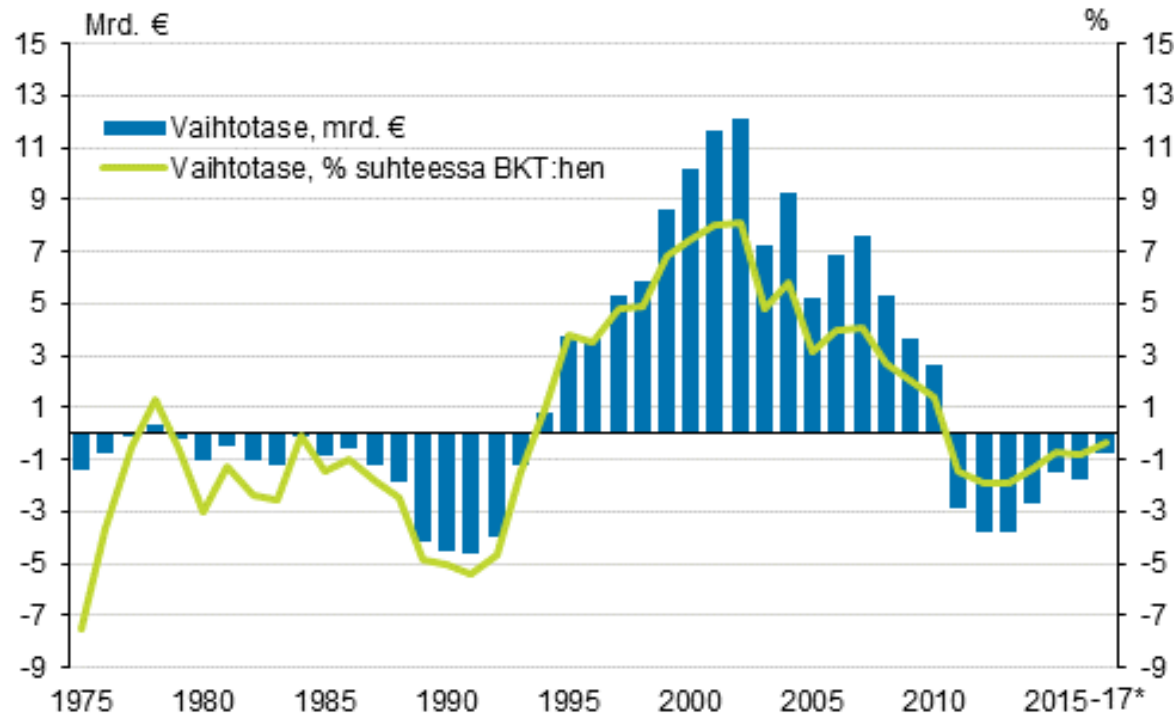
Ainoastaan taantumissa – finanssi- ja koronakriisien aikana – kotitaloudet ovat kerryttäneet rahoitusvaroja enemmän kuin velkoja. Näissä taantumissa myös kotitalouksien säästämisaste on ollut positiivinen.

Lähivuosina kotitalouslainojen kannan ennakoidaan kasvavan suunnilleen samaa vauhtia kuin kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen. **Kulutusluottojen kasvu on nopeampaa kuin asuntolainojen, kun nopea inflaatio kasvattaa kotitalouksien kulutusmenoja ja asuntomarkkinat viilenevät.**

Hidastuva tulokehitys ja nouseva korkotaso kuitenkin hillitsevät lainojen kasvuvauhtia.

<https://www.eurojatalous.fi/fi/2022/2/kotitalouksien-velkaantuminen-noudattaa-talouden-suhdanteita/>

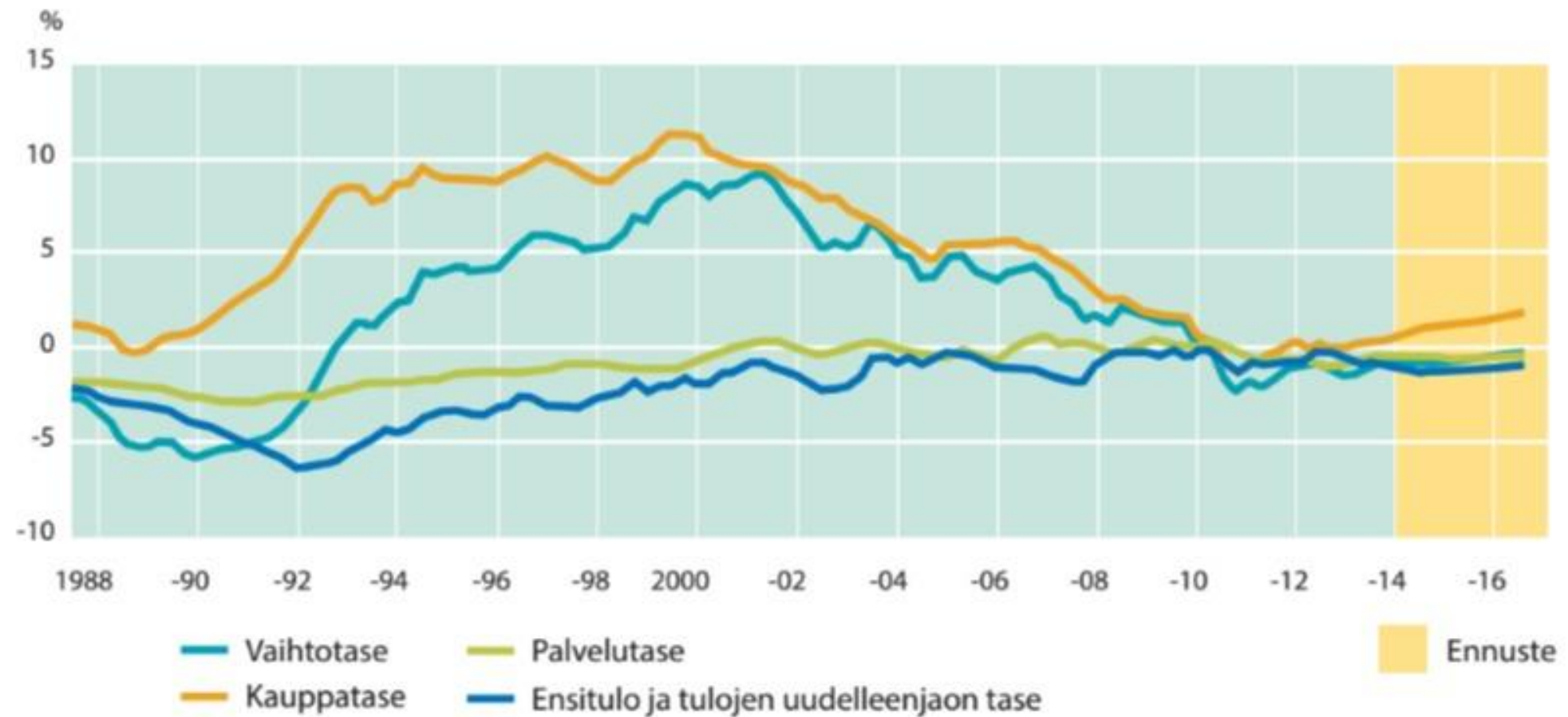
VAIHTOTASE kertoo talouden ulkoisen tasapainon

Vaihtotase mittaa kansantalouden ulkomaisten liiketoimien tasapainoa. Jos vaihtotase on **ylijäämäinen**, **kansantalous saa ulkomaisista liiketoimistaan enemmän tuloja** kuin sillä on menoja. Tällöin **kansantalouden ulkomainen nettovelka pienenee**.

Päinvastaisessa tilanteessa kun ulkomaisia menoja on enemmän kuin tuloja, **vaihtotase on alijäämäinen ja velka kasvaa**. Tällöin Kansantalouden tilinpidon määritelmien mukaan kotimainen säästäminen ei ole riittänyt investointeihin. Niitä on rahoitettu ulkomaisella lainanotolla.

VAIHTOTASEEN YLIJÄÄMÄ SUHTEESSA BKT:HEN VUOSINA 1988–2016

Lähteet: Suomen Pankki, Tilastokeskus

Taseet mittaavat ulkomaankauppaa

Tavaraviennin ja tavaratuonnin
arvojen välinen erotus (euroissa).

KAUPPATASE

+

Palveluviennin ja palvelutuonnin
arvojen välinen erotus (euroissa).

PALVELUTASE

+

Muu rahan siirtely yli rajojen
- osingot
(=tuotannontekijäkorvaukset), EU-
maksut, kehitysapu (=tulonsiirrot)
yms.

Muut taseet

=

Kumpaan suuntaan on liikkunut
enemmän rahaa, Suomeen vai
Suomesta pois?

VAIHTOTASE

(Maksutase koostuu vaihto-, pääoma- ja
rahoitustaseesta...)

Ulkomaankaupan taseet:

Vaihtotaseen suurin alaerä on tavarakauppaa mittaava **kauppatase**. Vahvan teollisuutensa ansiosta Suomessa kauppatase on yleensä ollut ylijäämäinen.

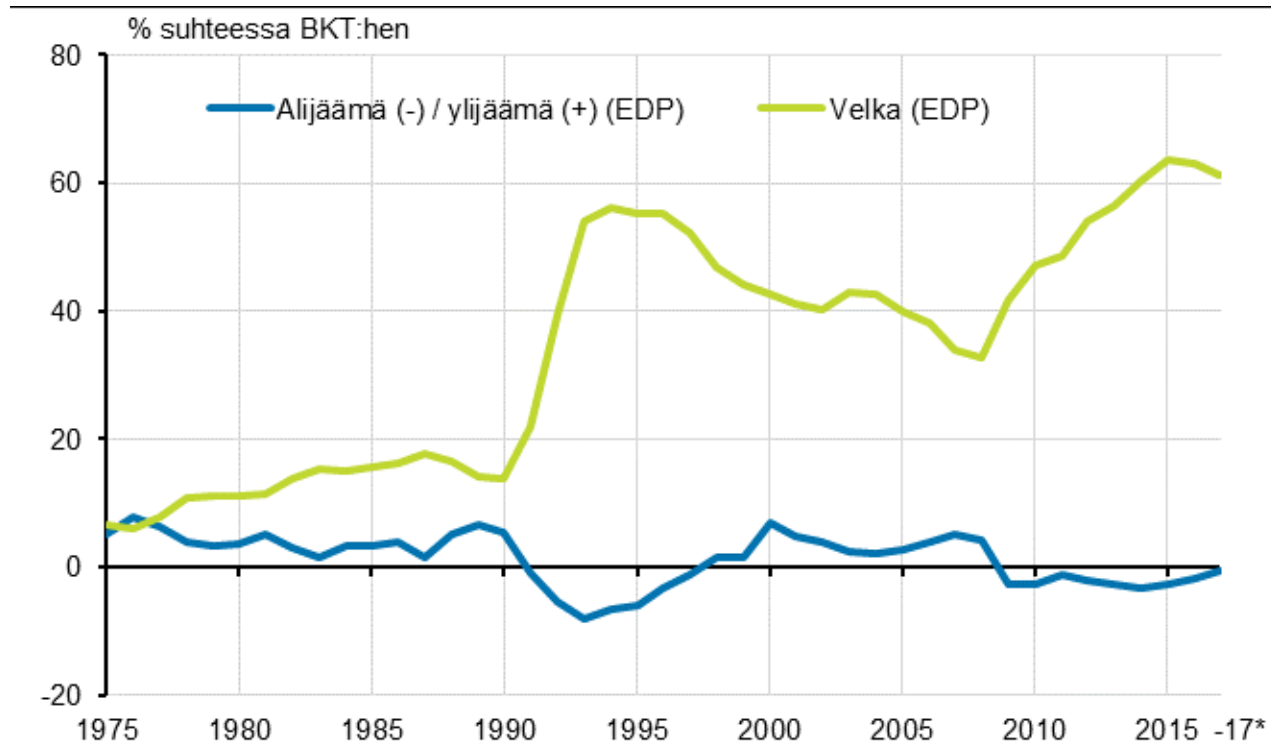
Viime vuosina myös palvelujen kauppaa kuvaava **palvelujen tase** on noussut tärkeäksi vaihtotaseen alaeräksi. Se mittaa matkailusta, kuljetuksista, vakuutuksista ja muista palveluista syntyneitä valuuttatuloja ja –menoja.

Tämän lisäksi vaihtotaseeseen kuuluvat ulkomaisten ja kotimaisten yksiköiden väliset mm. palkansaajakorvaukset, korkotuotot, vuokrat, verot ja sosiaaliturvamaksut. Tällaiset erät muodostavat ns. **tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen**.

Viimeksi Suomessa vaihtotase oli rajusti alijäämäinen 1980-luvun lopulla. Tällöin Suomen tavaravienti menetti kilpailuasemansa länsimarkkinoilla. Samalla Suomessa rahoitusmarkkinat vapautettiin, mikä kasvatti kulutusta ja tuontia. Tilannetta pahensi idänkaupan romahdus. Vuonna 1991 markka devalvoitiin ja päästettiin seuraavan vuonna kellumaan. Tämän ansiosta vientisektori vahvistui ja vaihtotase nousi ylijäämäiseksi jo vuonna 1994.

Suurimmillaan vaihtotaseen ylijäämä oli vuosituhaten alkuvuosina. Vuonna 2009 alkaneen finanssikriisin jälkeen Suomen vienti on kehittynyt heikosti. Vaihtotase painuikin lievästi alijäämäinen vuonna 2012. Tämän jälkeen vaihtotasetta on tukenut kotimaisen kysynnän heikkoudesta johtuva tuonnin supistuminen. Ratkaisevaa tuonnin viimeaikaisessa supistumisessa on ollut ulkomailta ostetun energian – ennen muuta öljyn – hinnan alentuminen.

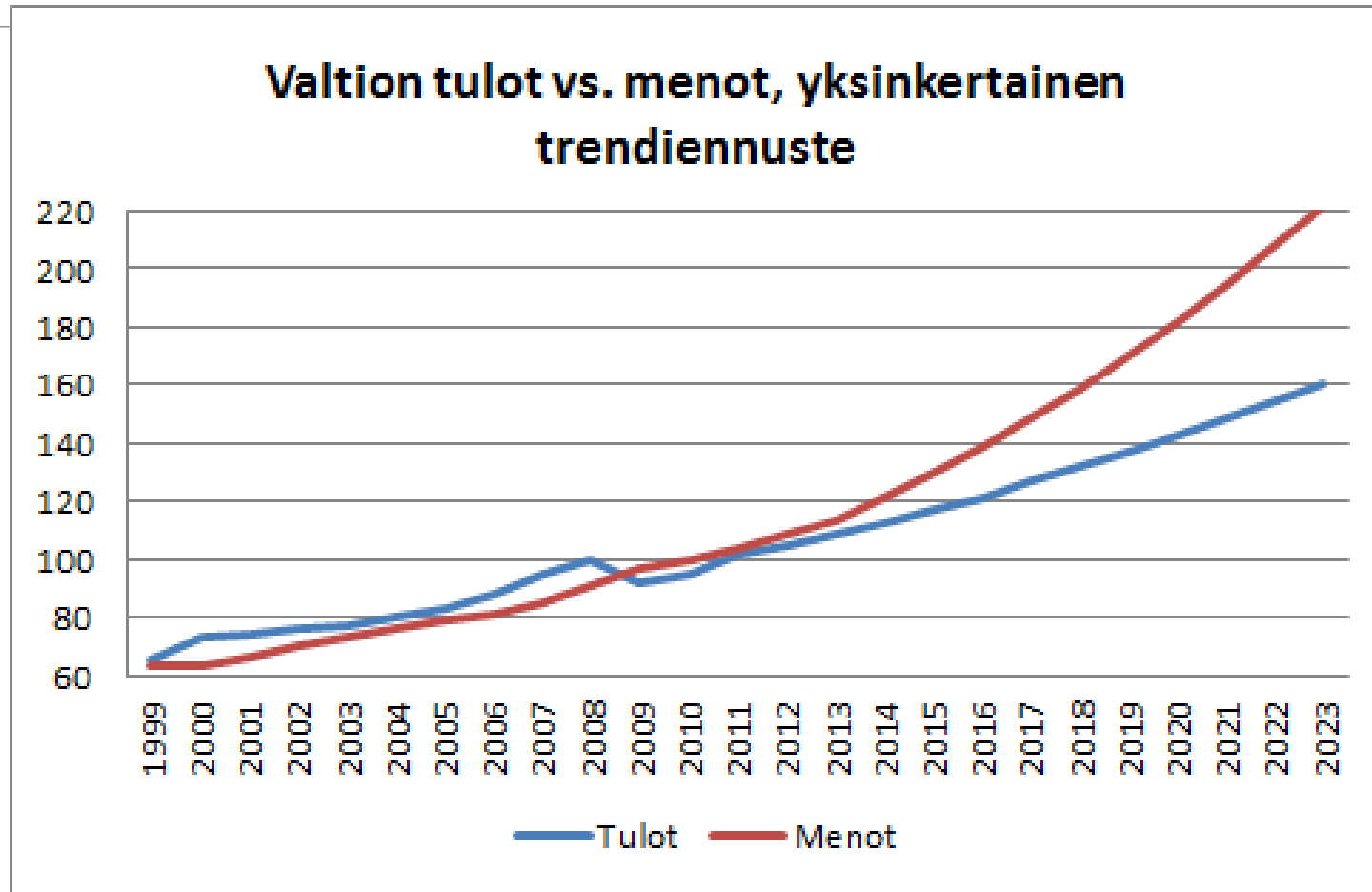
Julkisyhteisöjen alijäämä/ylijäämä ja velka/TILASTOKESKUS. Kertoo julkisen talouden rahoitustilanteen.

Vrt. 4.4 tehtävä 10
taulukko

Tämä on sama tilasto
viivadiagrammina.

Kestävyyssvaje = julkisen sektorin menot ovat suuremmat kuin tulot.

Alijäämäinen budjetti, jos tulot eivät riitä kattamaan menoja

Miten kestävyysvajetta voidaan torjua?

Kestävyysvajeella tarkoitetaan tilannetta, jossa julkisen sektorin tulot eivät riitä kattamaan toimintamenoja. Vaje paikataan ottamalla velkaa.

- **Kestävyysvaje aiheuttaa velkaantumista** -> velkaantumista on hillittävä

Kestävyysvajetta voidaan hillitä lisäämällä tuloja.

- **Verotusta** ei voida loputtomasti kiristää (kokonaisveroaste korkea)
- Työllisyysasteen nostaminen -> veronmaksajien määrän lisääminen? (ongelmana demografia, ikääntyminen)
- Uusien verotettavien kohteiden löytäminen?
- Yrittäjyyden tukeminen -> työllisyys, verotulot.

Kestävyysvajetta voidaan hillitä pienentämällä menoja

- **Menoleikkaukset/säästöt** vs. kansalaisten palvelujen laatu/saatavuus/hinta
- Ikääntyvän väestön kustannukset, julkiset sote-palvelut on hoidettava, eläketurva on hoidettava.

Kestävyysvajetta voidaan hillitä yhteiskunnan rakenteita muuttamalla

- Työvoiman määrä: työuran pidentäminen (alku, keskiväli, loppu)
- Kuntien toiminnan tehostaminen: kuntien tuottavuuden parantaminen

BKT:n kasvattaminen – yritysten toimintaedellytykset

- Talouskasvu lisää verotuloja, jolloin on varaa tarjota hyvinvointiyhteiskunnan toiminta

Talouden heikentyessä valtiolla/kunnilla kolme vaihtoehtoa

- 1. ottaa lisää velkaa
- 2. nostaa veroja ja lisätä muita tuloja
- 3. vähentää menoja

Verojen nosto ja julkisen sektorin säästöt heikentävät talouden kokonaiskysyntää -> talous taantuu vielä enemmän -> voi syventää talousongelmia

Velkaa ottamalla voidaan nostaa kokonaiskysyntää -> talouskasvu voi lähteä liikkeelle (velka maksetaan vasta myöhemmin, voidaan siirtää ongelmia)

Euromaiden velkaantumista rajoittaa kasvu- ja vakaussopimus

Jäsenmaat voivat ottaa julkista velkaa vain 3% / maan BKT

Kokonaisvelka ei saa olla yli 60% / BKT

Suomi perinteisesti varovainen velanottaja

Julkisen talouden velat seurauksia kahdesta lamasta -> 1990-luvun alku (70mrd velkaa) ja 2008 finanssikriisi (velkaa oli 50mrd, vuonna 2015 100mrd)

+ vuonna 2022 velkaa 137mrd korona ja Ukrainan sota ja energiakriisi

Myös kuntien velat ovat kasvaneet – niillä on velkaa n. 10mrd

Jos BKT kasvaa, velan suhteellinen osuus laskee. Jos BKT laskee, velan suhteellinen osuus nousee. Suomi oli vuonna 2015 komission seurannassa, koska velan taso oli yli 60%/BKT. Talouskasvun myötä tilanne on helpottanut.

Onko suomi velkainen vai velaton maa?

2015 velat

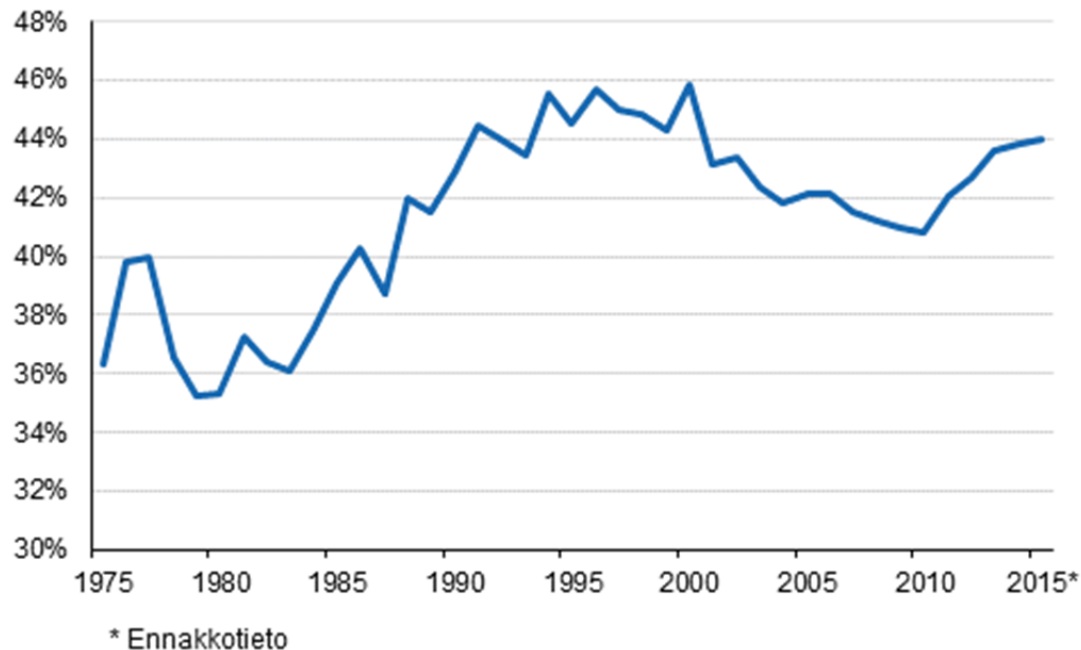
- julkisen talouden velka oli n. 110mrd, josta valtio 100mrd
- kotitaloudet n. 140mrd (rahoitusvarallisuus (osakkeet, talletukset) 270mrd)
- yritykset n. 200mrd
- rahoitusalan (pankit, vakuutuslaitokset) 600mrd

Valtion rahoitussaavat (sijoitukset) olivat 2015 62mrd, nettovelka n.38mrd

- Rahoitusvarojen lisäksi valtiolla on reaaliavarallisuutta eli omaisuutta (maat, metsät, rakennukset)
- Vuonna 2014 Suomi sai rahoitusvaroistaan enemmän korkotuloja kuin velanhoitokulut olivat valtionvelasta
- Onko valtion velka siis hälyttävä?

Veroaste = verotuksen tason mittari. Julkisen sektorin keräämien verojen vuosikertymä suhteessa BKT/vuosi

Liitekuvio 1. Veroaste 1975-2015*

Julkinen sektori tuottaa:

- Terveystenhoito
- Sosiaalipalvelut
- Koululutus
- Turvallisuus
- Pitää yllä liikenneverkkoa
- Tutkimus
- Kulttuurielämä
- Tukee elinkeinoelämää (taloutta)

Rahat näiden
tuottamiseen
kerätään veroina!

Ainakin nämä maksut peritään suoraan palkastasi

Palkansaajan
bruttopalkka

3 000
euroa

VERONPIDÄTYS

Kunnallisvero -485,59 e

Päivärahamaksu -46,20 e

Kirkollisvero -33,95 e

YLE-vero -13,04 e

Valtion tulovero -9,81 e

MAKSUT

Työeläkevakuutus -202,50 e

Työttömyysvakuutus -45,00 e

Palkansaajan
nettopalkka

2 163, 91 euroa

• Laskelmassa käytetty **kokonaisveroprosentti on 27,9**

• **Sairauspäivärahamaksu on 1,54 %**

• **Työeläkevakuutusmaksu on 6,75 %**
(alle 53 vuotiaita)

• **Työttömyysvakuutusmaksu 1,5 %**

Nämä maksut ovat kaikille samat. Työeläkemaksu nousee ikävuosien 53-62 aikana 8,75 prosenttiin. Lisäksi palkasta voidaan periä suoraan ammattiliiton jäsenmaksut sekä liiton työttömyyskassan maksu. Näiden suuruus vaihtelee ammattiliittojen ja työttömyyskassan maksujen mukaan.

• Kunnallisveron ja kirkollisveron suuruus vaihtelee alueittain. Tässä laskelmassa **kunnallisveroprosentti on 19.88 %**.

• **Kirkollisvero** peritään vain niiltä, jotka kuuluvat evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon jäsenet.

• **Yle-veron suuruus on 2,5 prosenttia**, joka maksetaan ansio- ja pääomatulojen yhteismäärän ylittäessä 14 000 euroa. Mikäli vuositulot jäävät tämän alle, Yle-veroa ei peritä. Muilta Yle-veroa perintään enintään 163 euroa.

KUUKAUSIPALKKASI ON 3 500 €

LOMARAHASI ON SILLOIN NOIN 182 € / KK

JOSTA SAAT ITSELLESI

2 653 €

ANSIOTULOVEROT JA
VAKUUTUSMAKSUT OVAT

1 777 €

= VEROKIILASI

TYÖNANTAJALLESII
MAKSETTAVAA
KERTYY

4430 €

100 euron palkankorotuksesta työnantaja maksaa 122 € ja sinulle jää käteen 56 €.

Välittömät ja välilliset verot

Välittömät

Peritään suoraan henkilön saamista **tuloista tai** yrityksen tuottamasta **voitosta**.

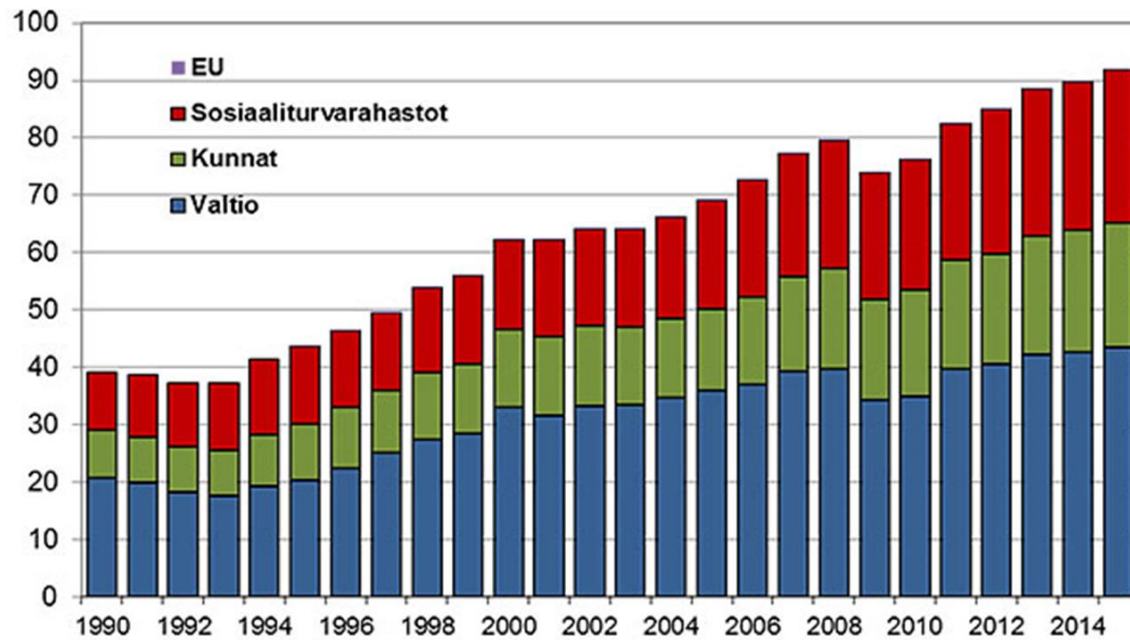
- Tulovero: veroprosentti on progressiivinen (eli prosentti nousee tulojen noustessa)
- Yhteisövero: yritys maksaa vain voitostaan

Välilliset

Peritään **välillisesti tuotteiden hinnoissa**.

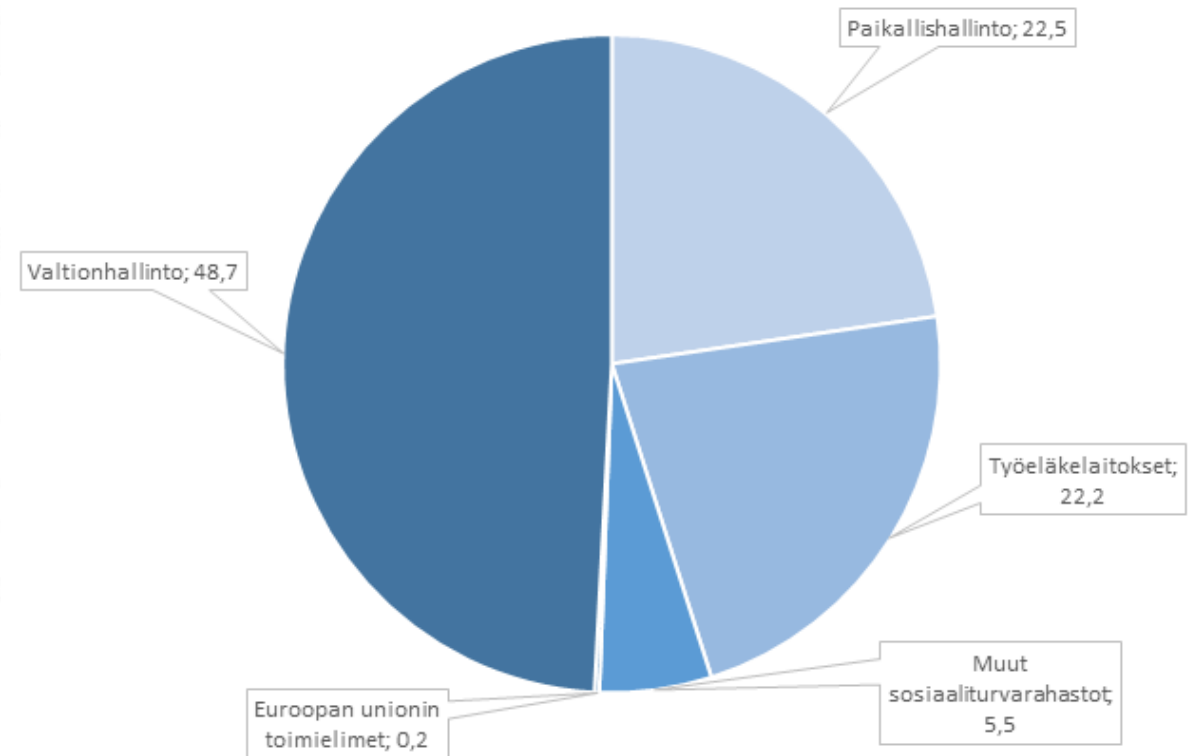
- **Arvonlisävero**: nostaa tuotteiden hintaa **yleensä 24 %**
- **Valmisteverot**:
 - niin sanottuja **haittaveroja esim. alkoholin ja tupakan hinnoissa**
 - pyritään **hillitsemään kulutusta**

Verokertymät = veronsaajat. Valtiolle eniten veroja.

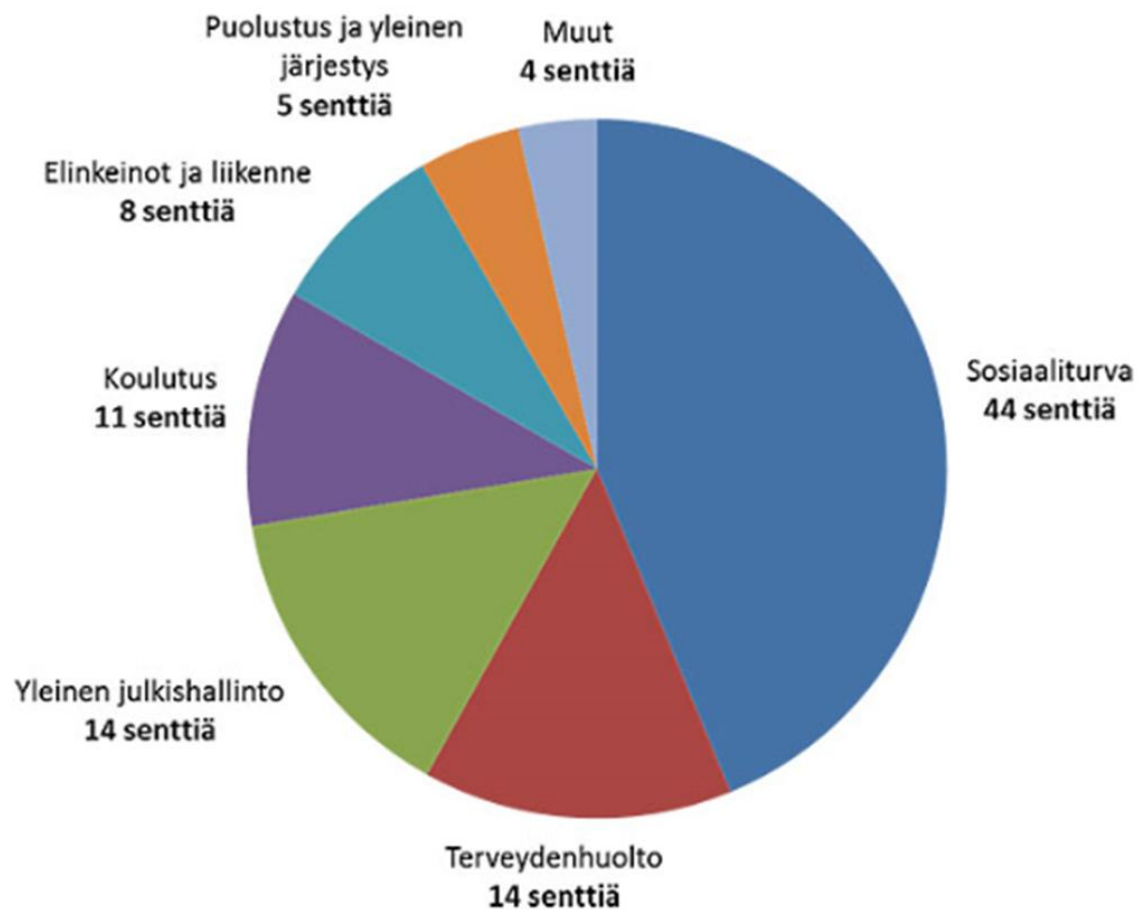
Lähde: Tilastokeskus

Verot ja veronluonteiset maksut Suomessa 2018 sektoreittain,
(mrd. euroa)

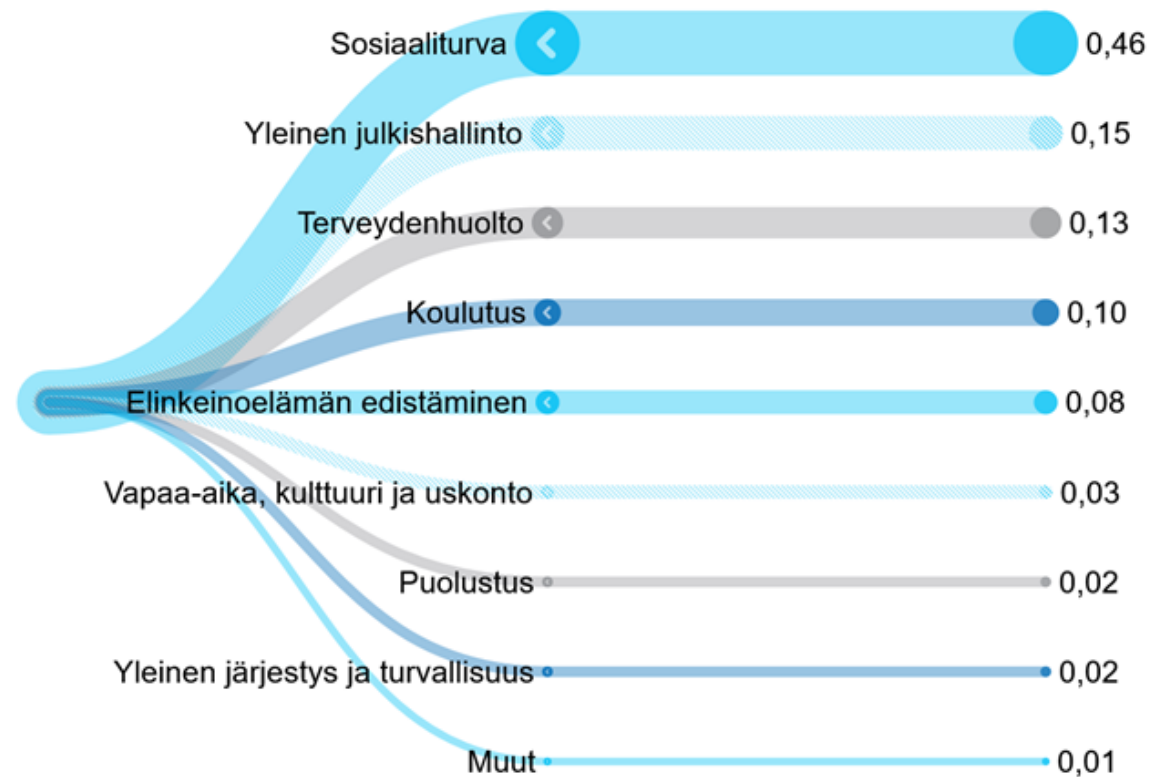

Veroeurojen käyttö

Suomalaisen veroeuron jakaantuminen eri tehtäviin vuonna 2014

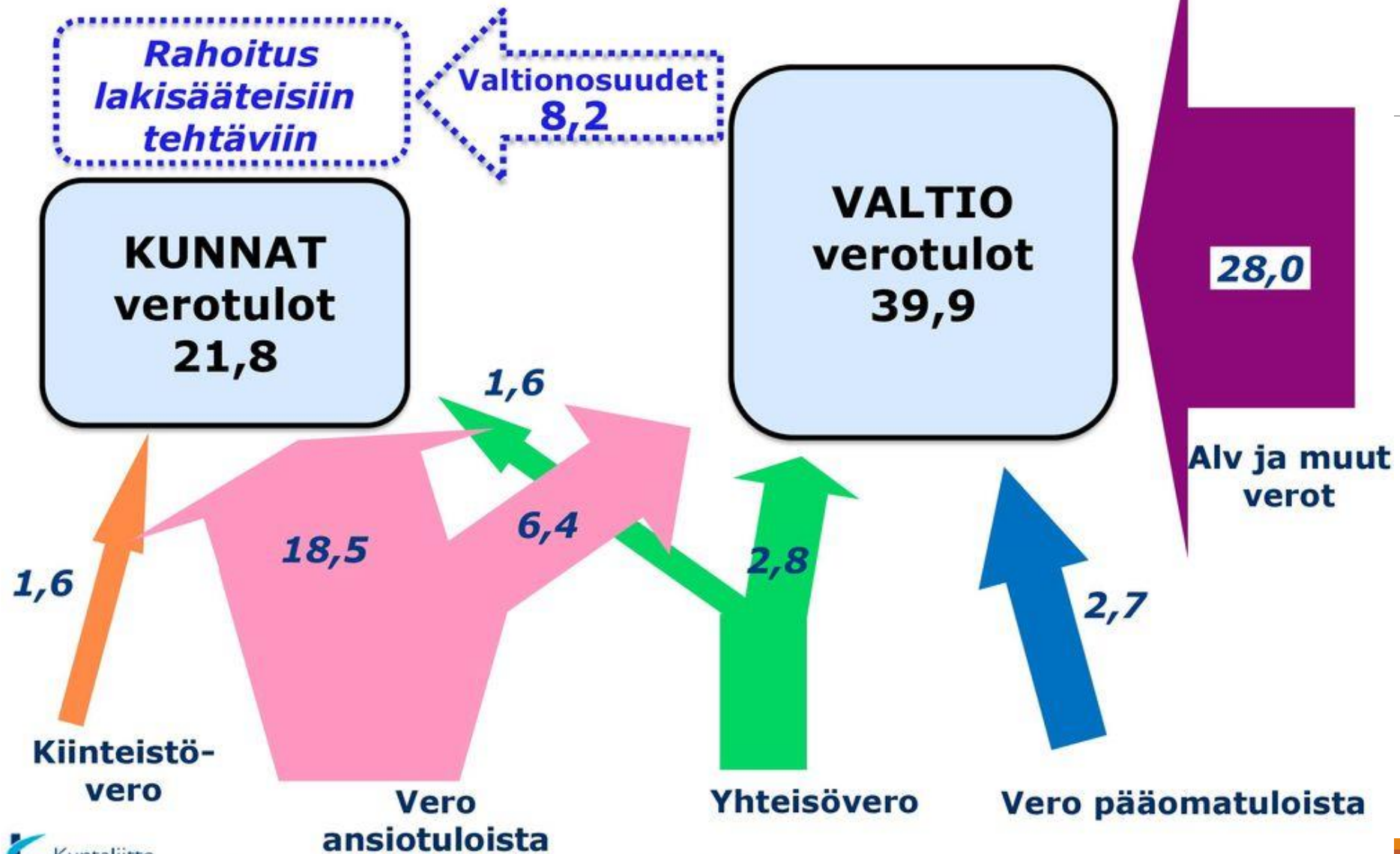

Veroeuron jakautuminen 2017

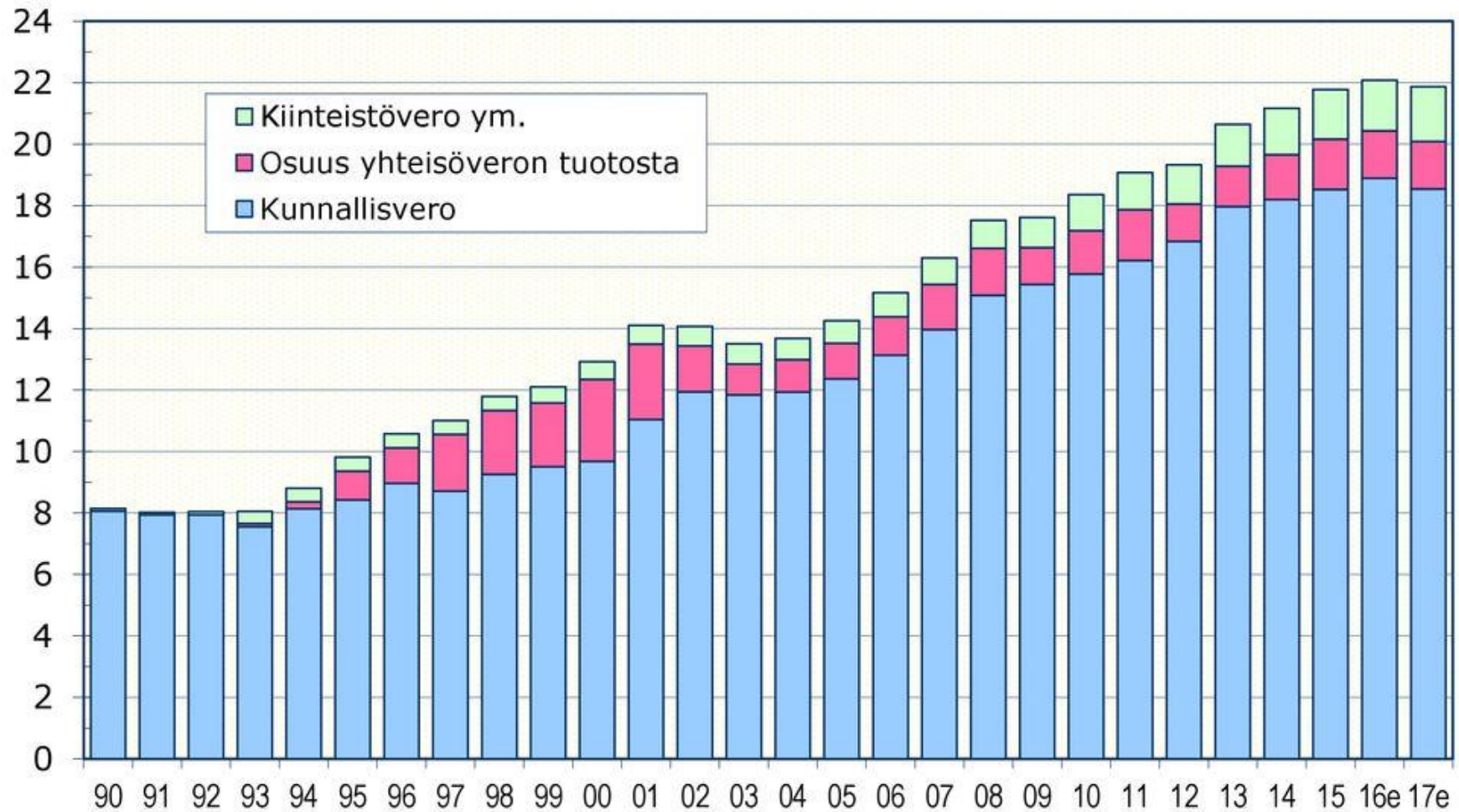
Valtion ja kuntien verorahoitus vuonna 2015, mrd. €

Tilinpäätösten mukaan (ennakkotieto)

Kuntien verotulot 1990-2017, mrd. €

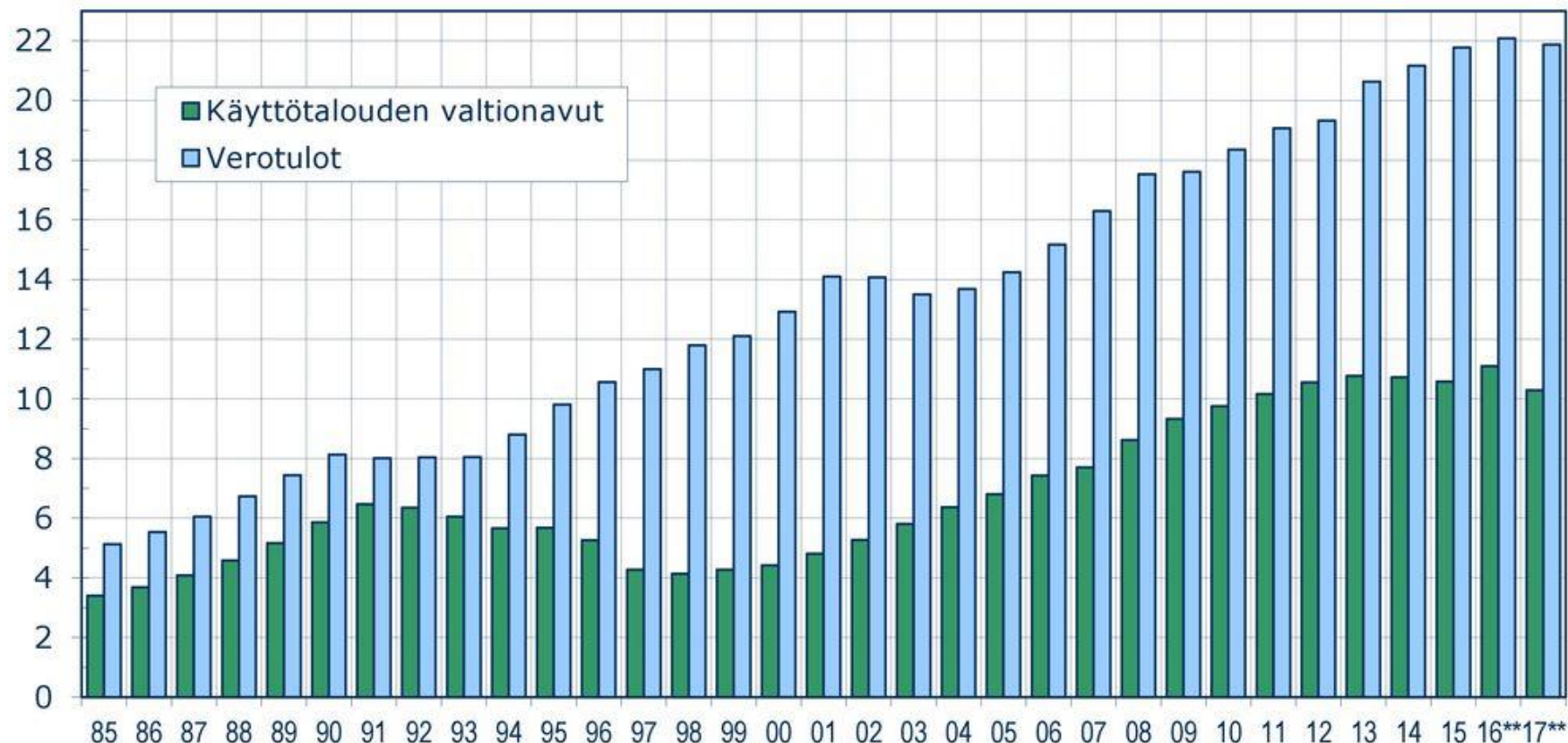
Käyvin hinnoin kuntien tilinpäätösten mukaan

Lähde: Vuodet 1990-2015 Tilastokeskus. Vuosien 2016-2017 ennusteet Kuntaliitto

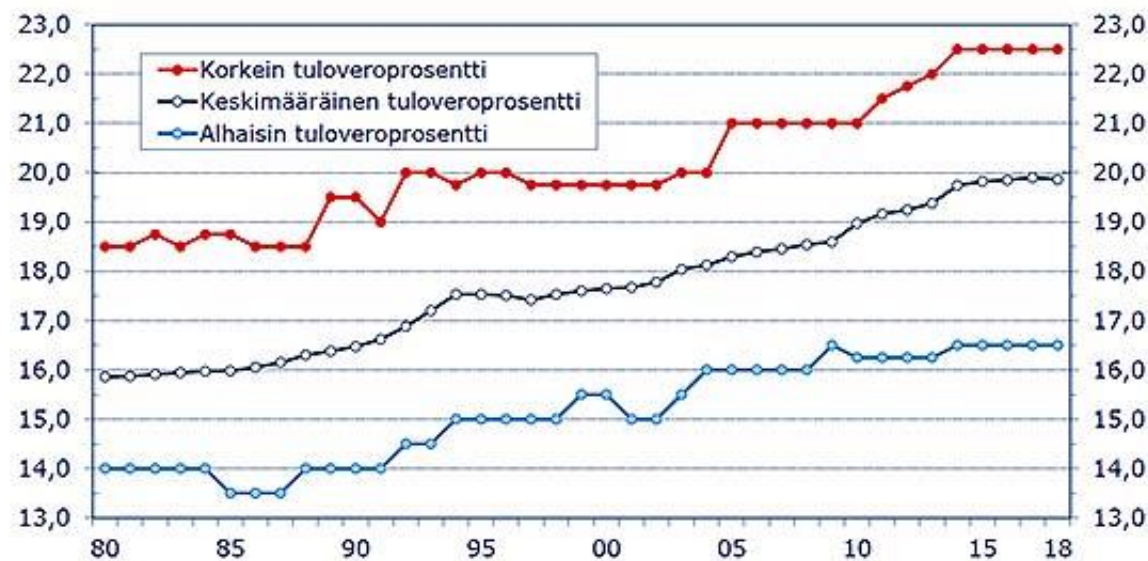
Kuntien ja kuntayhtymien verotulot ja valtionavut¹⁾

Vuosina 1985-2017 **käyvin hinnoin**, mrd. €

- 1) Eri vuosien valtionavut eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Ne on pyritty tekemään vertailukelpoisiksi lisäämällä valtionosuuksiin vuosina 1997-2017 valtion kirjanpidon mukaisia valtionapueriä kuten työllistämistuki sekä kuntayhtymien saama yksikköhintarahoitus. Valtionosuusuudistusten johdosta vuodet 2010-2017 eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia aikaisempien vuosien kanssa. Ammattikorkeakoulujen rahoitusvastuu siirrettiin valtiolle vuonna 2015, mistä johtuen vuosien 2015-17 taso ei ole täysin vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa. Valtionosuuksien tasoon vaikuttaa vuodesta 2002 lähtien veroperustemuutoksista johtuvien kuntien verotulomenetysten kompensoiminen kunnille valtionosuuksia korottamalla. **Vuoden 2017 tasossa näiden kompensatioiden osuus valtionavuista on noin 2,9 mrd. € (28 %).**

Kuntien tuloveroprosentit 1980-2018

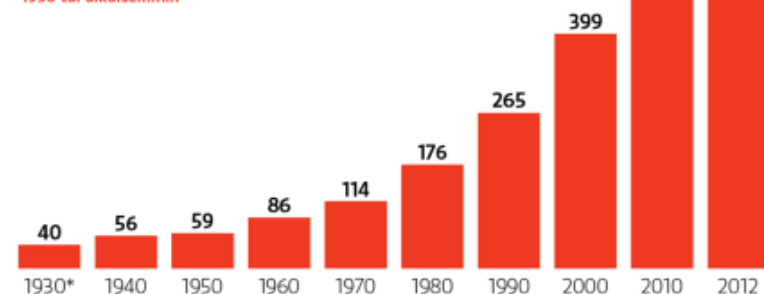

Kunnallisvero on tasavero

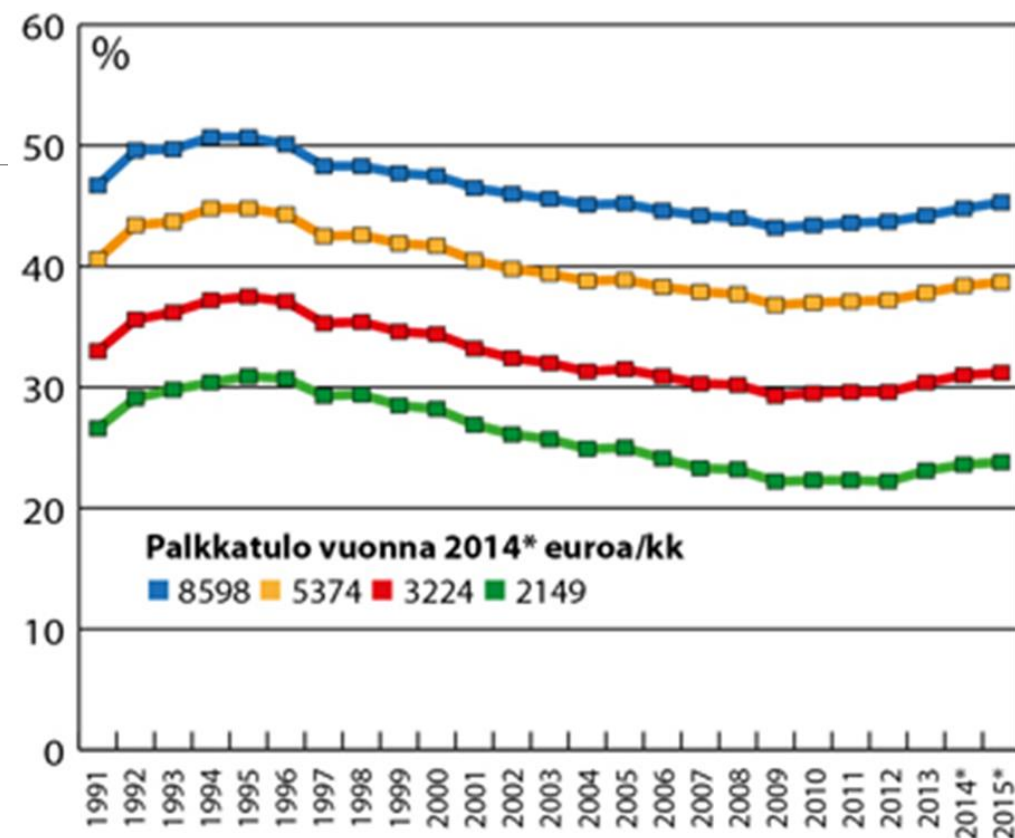
Kuntien lakisääteisten tehtävien kasvu

Lähde: Kuntien tehtävien kartoitusraportti, valtiovarainministeriö

*1930 tai aikaisemmin

Palkansaajan tuloveroprosentit 1991-2015*

● Palkkatulojen verotus kiristyy Veronmaksajain laskelman mukaan kaikilla tulotasoilla.

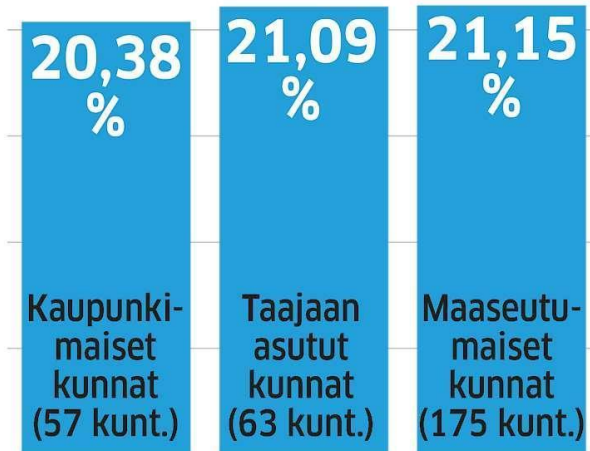
Progressiivinen asteikko

Kunnallisverot ja valtionosuuksien tasaukset:

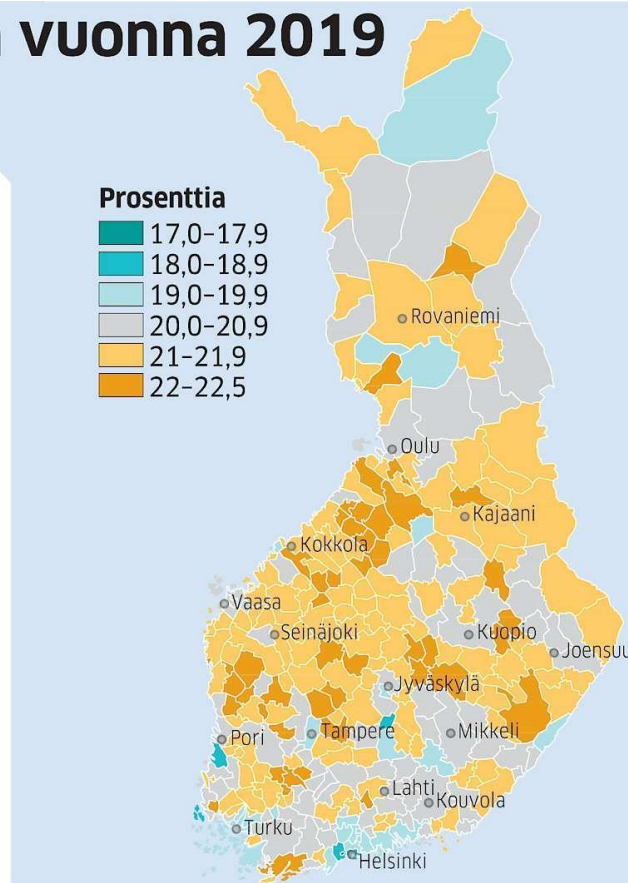
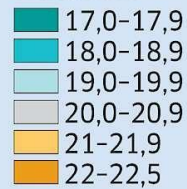
Kunnallisvero kunnittain vuonna 2019

Kunnallisvero kuntaryhmittäin

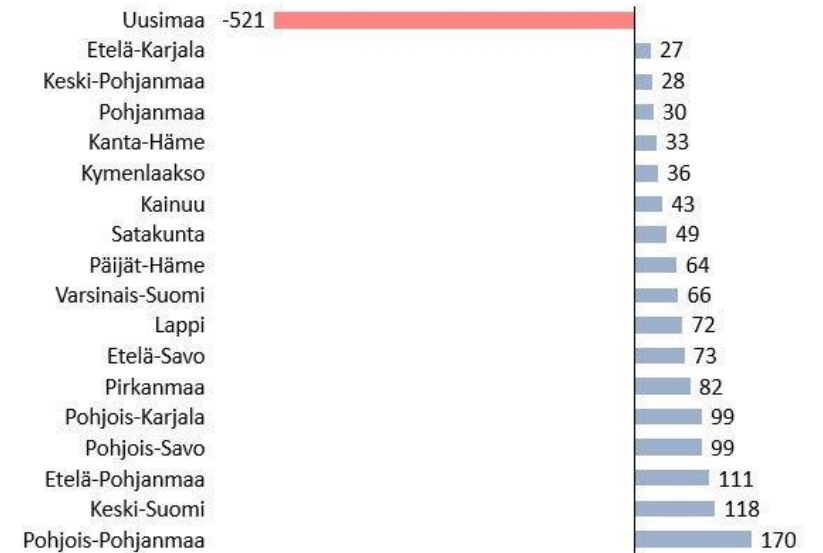
Manner-Suomen kunnissa keskimäärin vuonna 2019

Prosenttia

Kuntien valtionosuuksien tasausmaksut maakunnittain 2016
Miljoonaa euroa

Kuntatalouden ongelmat:

Peruspalvelujen kustannustaso noussut -> veronkorotukset (kunnallis- ja kiinteistöverot);
työntekijöiden lomautukset; palvelumaksujen korotukset; liikelaitosten yhtiöittämiset
(tuottovaatimukset tuloksesta); kunnat ovat yksityistäneet liikelaitoksia ja lisänneet
ostopalveluja yrityksiltä.

Valtion määräämät tehtävät ovat lisääntyneet, valtionosuudet pienentyneet.

- Tehokkuuden lisäämisen tavoite
- Valtio laskenut ansiotuloveroa, mahdollisuudet tukea kuntia heikentyneet

Julkisia vai yksityisiä palveluja?

Julkisen talouden puolustajat korostavat (usein vasemmisto, ammattijärjestöt)

- Hyvinvointivaltio takaa yhteiskuntarauhan ja tasa-arvon
- Esim. päivähoitopalvelut,
- Osa palveluista ei toteutuisi yksityisinä (esim. haja-asutusalueella)
- Valtion ja kuntien ostot edistävät yksityisyritystä

Julkisen talouden pienentämistä esittävät (oikeisto, yrittäjät, EK)

- Alijäämäisyys, velkaantuminen, kustannukset, korkea veroaste
- Palvelujen yksityistäminen = tehokkuus, kustannuksia säästyisi; palvelumaksujen nostot kääntöpuolena

Kunnat käyttävät pääosan rahoistaan lakisääteisten peruspalvelujen hoitamiseen.

- Kunnat voivat hoitaa itse; kuntayhtymän kautta; ostopalveluna yksityiseltä yritykseltä tai liikelaitostaa toiminnan
- Kuntaliitoksilla pyrittiin myös karsimaan päällekkäisiä toimintoja ja tehostamaan palvelurakennetta

Onko valtion omaisuuden yksityistäminen järkevää?

Fortum, Finnair, Rautaruukki – osa osakkeista myyty yksityisille sijoittajille, valtio edelleen omistajana

Esim. autojen katsastus yksityistettiin – hinnat nousivat

Oikeisto kannattanut, vasemmisto vastustanut (kannattaako ”lypsävää lehmää” myydä?)

- Omaisuuden myynnistä tuloja, myynti vain kerran – omistaja saa jatkuvasti tuloja!
- Esim. Digita radio- ja televisiopalvelujen jakeluyhtiö myytiin ulkomaille -> on laskuttanut YLE:ä (eli veronmaksajia) enemmän kuin myynnistä saatiin tuloja!

On uskottu, että yritysten voitot kasvavat ja työllistävyys lisääntyy, kun yksityistetään. Samoin kilpailun on uskottu paranevan.

Vasemmisto pelkää hintojen nousua.

Yksityistämisen myötä päätösvalta siirtyy omistajille esim. ulkomaisille suursijoittajille. (kriisien huoltovarmuus? Kansalaisten palvelujen turvaaminen?)

Talouspolitiikka KPL 21-22

Talouspolitiikka = julkisen vallan toimenpiteet, joilla ohjataan taloutta ja yritetään luoda kansalaisille hyvinvointia. Tavoitteena talouskasvu.

Tekijöinä: hallitus, kunnat, EKP (=rahamarkkinat/korot/inflaatio), työmarkkinajärjestöt (=tulopolitiikka).

- Inflaatiotavoite 2%
- Työllisyysaste 72%, alhainen työttömyysprosentti
- Julkisen velkaantumisen hillintä
- Kestävä kehitys
- Tasa-arvo kansalaisten kesken

Hallituksella valtaa, budjettiesitys ja lakialoitteet-> eduskunta päättää mm. verolait, tuet, sosiaaliturva

Klassinen talousliberalismi korostaa talouden vapaata toimintaa (Adam Smith, näkymätön käsi) -> suhdannevaihtelut tarpeellisia sopeuttamistoimia -> luonnollista

Talouteen puuttuminen on keynesiläistä teoriaa

Keynesiläisyys vs. monetarismi

Valtion tulee finanssipolitiikan keinoin säädellä markkinoita

Valtion säätely takaa tasapuolisuuden ja edistää tasa-arvoa, tasoittaa köyhyyseroja ja suhdannevaihtelua.

Kokonaiskysynnän lisääminen/vähentäminen keinona

Ykkösongelmana työttömyys

Velanotto tarvittaessa

Hallitsi Ilms-1970-luku

1970-luvulla monetarismi korosti inflaatiota ongelmana ja liikkeellä olevan rahan määrää -> korkotaso

Milton Friedman

Oppi on lähellä uusliberalismia, sillä monetaristit kannattavat suurta talousvapautta ja valtion puuttumattomuutta.

UUSLIBERALISMI

Valta markkinavoimille, julkinen sektori luo puitteet.

1980-luvuilla I-B ja Usa edistivät

Valtion EI tule taata kenenkään HYVINVOINTIA, OMAKOHTAINEN VASTUU!

Veroja alennettava, tulonsiirtoja ja julkisia palveluja vähennettävä.

Talouspolitiikan keinot: finanssi-, raha- ja tulopolitiikka

1. Finanssipolitikka – valtion budjetin kautta.

- Verotuksen säätely! Noususuhdanteessa kiristys, laskusuhdanteessa kevennys.
 - Vaikutus kysyntään. Epävarma keino. Käyttävätkö kansalaiset lisätulot kulutukseen vai säästävätkö?
- Julkiset investoinnit olisi hyvä säästää laskusuhdanteeseen
 - Ennakoinnin vaikeus
- Valtio säästää, kun muut kuluttavat (nousukausi) ja päinvastoin. Vähentää markkinoilla olevan rahan määrää, hillitsee nousukautta, kokonaiskysyntä vähenee. Nousukaudella valtion tulisi tehdä ylijäämäisiä budjetteja.
- Toisaalta nousukaudella progressiivinen verotus kiristää verotusta ja lisää verotuloja automaattisesti

Talouspolitiikka jatkuu

2. Rahapolitiikka – korkotaso (ohjauskoron säätely, EKP)

- Nousukaudella kireä rahapolitiikka – korkotason nosto -> lainojen hinta kallistuu (hillitsee)
- Laskukaudella kevennetään – korkotason lasku -> lainoja edullisemmin
- Korkotaso vaikuttaa valuutan arvoon
 - Korkean koron alueelle virtaa sijoituksia, mikä nostaa valuutan arvoa ja hillitsee talouskasvua, koska hyödykkeistä tulee aiempaa kalliimpia euroalueen ulkopuolisille maille valuutan kallistumisen vuoksi.